

V džungli

Název lekce

V džungli

Anotace

Lekce založená na ukázce z autobiografického románu Hiroo Onody **Moje třicetiletá válka** propojuje literární a mediální výchovu. Při práci s textem je uplatněna **metoda řízeného čtení**, která napomáhá porozumění textu. Otázky pokládané během čtení i v rámci navazujících aktivit posilují **mediální gramotnost** a **kritické myšlení** žáků.

Umělecký text byl vybrán s ohledem na **silný životní příběh**, který má potenciál žáky zaujmout. Japonský voják Hiroo Onoda bojoval ve 2. světové válce na filipínském ostrově Lubang. Když ho v džungli zastihly zprávy o kapitulaci Japonska, považoval je za falešné. Nevěřil letákům, novinám, rozhlasu, dokonce ani výzvám japonských pátracích výprav. Neuvěřitelných třicet let oddaně plnil rozkazy z roku 1944.

Jeho příběh je důkazem toho, že nevěřit médiím za žádných okolností může být stejně nebezpečné jako věřit jim bezmezně. Místo obou zmíněných extrémů je nezbytné při „konzumaci“ mediálních obsahů **kriticky myslet**. Jedním ze stěžejních momentů lekce je „zjištění“, že na rozdíl od Hiroo Onody, který žil mimo civilizaci, máme možnost si informace ověřovat, a díky tomu můžeme obstát v mediální džungli 21. století.

Výchovně-vzdělávací cíle

Žáci uplatní kritické myšlení při práci s mediálními obsahy. Zformulují otázky týkající se důvěryhodnosti informací obsažených v textu. Vysvětlí, co je to spekulace, a uvedou příklady, za jakých okolností k ní při práci s mediálními sděleními může docházet a proč.

Klíčová slova

dezinformace, falešná zpráva, Hiroo Onoda, kritické myšlení, spekulace

Věková skupina

8. a 9. třída ZŠ, SŠ

Časová dotace

1 vyučovací hodina

Mezipředmětové vztahy

český jazyk a literatura, dějepis, mediální výchova, základy společenských věd, zeměpis

Pomůcky

pracovní list žák
pracovní list učitel

Zdroj výchozího textu

ONODA, Hiroo. *Moje třicetiletá válka: autobiografický příběh japonského vojáka, který nechtěl uvěřit, že druhá světová válka už skončila: rozkazy z roku 1944 beze změny plnil až do roku 1974!*. Přeložil Martin VAČKÁŘ. Praha: Naše vojsko, 2020. ISBN 978-80-206-1893-1.

<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2020/sep/27/from-the-observer-archive-a-japanese-second-world-war-soldier-fights-on-1974>

V džungli

Před čtením ukázky žákům prozradíme, že se děj odehrává džungli. Věnujeme se původnímu i přenesenému významu slova džungle.

Co nazýváme džunglí v původním slova smyslu?

Navštívil ji někdo z vás? Pokud ano, co se vám při vzpomínce vybaví jako první?

Co by se v našem evropském prostředí dalo nazvat džunglí? (Pokud se v diskusi neobjeví názor, že lze džunglí nazvat i prostředí mediálního světa, snažíme se to vnést do diskuse sami.)

Nevycházej

Jedním dechem jsem přečetl **noviny**, které se ze široka rozepisovaly o Kozukově smrti. Objevil jsem v nich i **článek**, v němž se zmiňovali, že jsem byl zraněn do nohy. Všechny články se v něčem odchylovaly od skutečnosti. Ze všeho nejpodivnější se mi zdálo, že ani v jediném se nepsalo o Kozukově pásu pro štěstí, který míval stále u sebe. Naopak psali, že v jeho kapse byla nalezena pětisenová a desetisenová mince. Ve skutečnosti měl obě mince s otvorem uprostřed přišité na pásu pro štěstí. Tento pás patřil mezi nejdražší věci, které s sebou nosil. V článcích popisovali předměty, jež u něho byly nalezeny, ale o pásu se nezmínil ani jediný. Nenapsali o něm záměrně. O tom nemůže být pochyb.

Aha, řekl jsem si, tyhle noviny jsou přece jen falešné!

Zase **dezinformační materiál**. To byl závěr, který jsem si po dlouhé úvaze nad novinami vyvodil.

Autor vzpomíná na svůj pobyt v džungli. Napadá vás, jak se tam mohl ocitnout a proč je pro něj důležitý obsah novin?

Z jakého důvodu by někdo vydával a šířil falešné noviny a dezinformační materiál, o kterých autor píše? (chce s někým manipulovat, ovlivnit jeho myšlení a jednání)

Kozukův pás pro štěstí byl růžově vyšívaný, s obrázkem tygra, a uprostřed byl na něm přišit pětisenový peníz, který symbolizoval: „unikneš smrti v boji“, a desetisenový peníz, který zase znamenal: „překonáš všechny útrapy války“.

Kozuka mi jednou o svém pásu řekl:

„Do války mě povolali neočekávaně, tak jsem si nechal na tržišti udělat tenhle pás. Má mě chránit, ale spíš budu mít práci já s jeho opatrováním, protože nic nevydrží! Prý je to ručně vyšívané! Jak mohou vyrábět a vojákům prodávat takové pásy pro štěstí, když neberou v úvahu, že může třeba pršet nebo že ho budeme nosit na frontě!“

Každým rokem, když se blížilo období dešťů, jsme si ještě za sucha vyspravovali oblečení. A Kozuka si letos před mýma očima vyrobil z černého nylonu široký bederní pás a k němu připevnil i svůj pás pro štěstí.

Kde a za jakých okolností se děj příběhu může odehrávat? (někde v tropech – období dešťů, ve válce – v první části se objevuje narážka na vypravěčovo zranění a smrt další osoby, v druhé části už se o válce přímo mluví při vzpomínce na Kozuku)

V jakých podmínkách a jak dlouho tam postavy žijí? (dlouho, když si každý rok před obdobím dešťů spravují oblečení)

Ani jedny **noviny** se o černém bederním pásu, ani o pásu pro štěstí nezmiňovaly. Proč asi? Uvažoval jsem nad tím a došel k následujícímu závěru:

Letošní pátrací výpravu vyslala na rozdíl od výpravy v roce 1959 japonská vláda. Není to však obyčejná pátrací výprava. Takto ji označili jen pro veřejnost, ve skutečnosti přijela skupina zpravodajců se zvláštním posláním, kterou vyslalo naše strategické oddělení. Podle **rozhlasových zpráv** se z Japonska stala hospodářská velmoc. Proto teď asi využívá síly peněz a **hromadných sdělovacích prostředků**. Členové výpravy patrně rozdávají domorodcům balíčky bankovek a chtějí tím obyvatele Lubangu získat na stranu Japonska. To je jistě hlavní důvod jejich příjezdu na ostrov. Jejich volání je jen trik, kterým klamou americkou špiónáž, přitom pořizují fotografie všech míst, která navštíví, prozkoumávají všechny vojensky důležité objekty a shromažďují informační materiál.

Krátce řečeno jsem si to vyložil tak, že voláním „Onodo, vyjdi! Onodo, vyjdi!“ mi ve skutečnosti říkají „Onodo, nevycházej! Onodo, nevycházej!“

Jaké doplňující a zpřesňující informace o hrdinově příběhu přinesl závěr ukázky? (děj se musí odehrávat někdy po roce 1959 na ostrově Lubang, opakují se pátrací výpravy, před kterými se Onoda schovává a o jejichž pravém účelu spekuluje)

Čím ve vás tato pasáž vzbudila nejsilnější emoci?

1. Co jste se dozvěděli o Hiroo Onodovi?

-
-
-
-
-
-

2. Co v textu není, ale rádi byste to věděli? Proč je tato informace pro vás důležitá?

3. Dokážete v ukázce najít příklady spekulací? Jaký dopad měly na hrdinův život?

Považuje za podezřelé, že se média nezmiňují o pásu, který měl jeho zemřelý kamarád, a spekuluje, proč mu tisk nevěnoval žádnou pozornost. Na základě toho vzniká v Onodově mysli komplikovaný myšlenkový konstrukt, který končí tak, že si „vyjdi“ interpretuje jako „nevycházej“ a zůstává v džungli dál.

4. Jak si představujete člověka s opačným přístupem k mediálním obsahům, než jaký měl Hiroo Onoda? Jaké nebezpečí hrozí jemu?

Onodův opak věří všem informacím v médiích, může snadno podlehnout dezinformacím, což může mít v některých případech fatální důsledky (zejména když se jedná o nepravdy týkající se života a zdraví, např. čipy místo očkování).

5. Které výhody při nakládání s informacemi skýtá naše doba?

Můžeme si je ověřovat, porovnávat v různých médiích, dopátrat se zdroje... Nicméně nejčastěji hledáme informace na internetu a zde hrozí nebezpečí, že se ocitneme v tzv. informační bublině (Google Search mi nabídne informace, které korespondují s mým předchozím chováním, zobrazí to, co chci vidět, jedná se o tzv. personalizované vyhledávání, to může vést k dezinformovanosti a manipulovatelnosti uživatelů).

V hodině to můžeme rychle vyzkoušet zadáním stejného požadavku do vyhledávače (např. tip na víkend). Každému se zobrazí něco jiného.

6. Hiroo Onoda nevěřil letákům, na kterých stálo, že válka skončila. Představte si, že jste ve schránce našli leták se znepokojující zprávou. Jak byste ověřili její pravdivost? (Vyberte si jednu zprávu a připravte si odpověď.)

a. Je vyhlášen nouzový stav!

Pokud by byl vyhlášen, budou o tom informovat média (nejrychleji reaguje internetové zpravodajství, ale i televize a rádio takovou informaci zahrnou do pravidelné či zvláštní zpravodajské relace, navíc se takto závažné informace v TV zobrazují jako aktualita – černá lišta v dolní části obrazovky).

b. Zastupitelstvo obce vydalo vyhlášku zakazující chov domácích zvířat.

Nejprve zjistím, zda o tom informuje úřední deska (mohu se podívat z domova na online verzi). Pokud tam tato zpráva není, lze ji považovat za smyšlenou, protože úřední deska je určená ke sdílení vyhlášek, které vešly v platnost. Dále mohu položit dotaz prostřednictvím e-mailové pošty (kdybych jen volal, nebudu mít písemně odpověď). E-mail mohu adresovat sekretariátu starosty, tajemníkovi apod. Chci-li si být jistý obdržet odpověď, odvolám se na zákon č. 106 o svobodném přístupu k informacím. V takovém případě mi musí adresát odpovědět do 14 dnů. V případě, že by tato vyhláška byla skutečná a nikoliv smyšlená, nemusím se bát o své mazlíčky, protože obec nesmí ve vyhláškách překračovat svoji pravomoc a platnost takové vyhlášky by řešil Ústavní soud.

c. Vzhledem k nutným opravám domu si všichni vlastníci bytových jednotek najdou na dobu letních prázdnin náhradní bydlení.

Zeptám se předsedy SVJ.

7. V textu se objevují pojmy z oblasti médií. Vypište je a seřaďte podle toho, jak často se s nimi setkáváte v každodenním životě.

Pořadí, ve kterém se objevují v textu: noviny, článek, dezinformační materiál, rozhlasová zpráva, hromadné sdělovací prostředky.

- a. Na kterém pojmu se shodnete jako na nejčastějším? Zkuste odůvodnit, proč jde zrovna o tento.
- b. Který z pojmů má negativní význam a proč?

dezinformační materiál (prostřednictvím lži nebo klamu má za cíl ovlivnit úsudek a názor jedince)

8. Chtěli byste si přečíst celou knihu? Proč ano/proč ne?

9. Co vám tento příběh přinesl?

Nevycházej

Jedním dechem jsem přečetl noviny, které se zeširoka rozepisovaly o Kozukově smrti. Objevil jsem v nich i článek, v němž se zmiňovali, že jsem byl zraněn do nohy. Všechny články se v něčem odchylovaly od skutečnosti. Ze všeho nejpodivnější se mi zdálo, že ani v jediném se nepsalo o Kozukově pásu pro štěstí, který míval stále u sebe. Naopak psali, že v jeho kapse byla nalezena pětisenová a desetisenová mince. Ve skutečnosti měl obě mince s otvorem uprostřed přišité na pásu pro štěstí. Tento pás patřil mezi nejdrahocennější věci, které s sebou nosil. V článkách popisovali předměty, jež u něho byly nalezeny, ale o pásu se nezmínil ani jediný. Nenapsali o něm záměrně. O tom nemůže být pochyb.

Aha, řekl jsem si, tyhle noviny jsou přece jen falešné!

Zase dezinformační materiál. To byl závěr, který jsem si po dlouhé úvaze nad novinami vyvodil.

Kozukův pás pro štěstí byl růžově vyšíváný, s obrázkem tygra, a uprostřed byl na něm přišit pětisenový peníz, který symbolizoval: „unikneš smrti v boji“, a desetisenový peníz, který zase znamenal: „překonáš všechny útrapy války“.

Kozuka mi jednou o svém pásu řekl:

„Do války mě povolali neočekávaně, tak jsem si nechal na tržišti udělat tenhle pás. Má mě chránit, ale spíš budu mít práci já s jeho opatrováním, protože nic nevydrží! Prý je to ručně vyšíváné! Jak mohou vyrábět a vojákům prodávat takové pásy pro štěstí, když neberou v úvahu, že může třeba pršet nebo že ho budeme nosit na frontě!“

Každým rokem, když se blížilo období dešťů, jsme si ještě za sucha vyspravovali oblečení. A Kozuka si letos před mýma očima vyrobil z černého nylonu široký bederní pás a k němu připevnil i svůj pás pro štěstí.

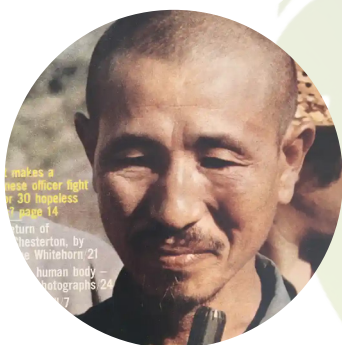

Ani jedny noviny se o černém bederním pásu, ani o pásu pro štěstí nezmiňovaly. Proč asi? Uvažoval jsem nad tím a došel k následujícímu závěru:

Letošní pátrací výpravu vyslala na rozdíl od výpravy v roce 1959 japonská vláda. Není to však obyčejná pátrací výprava. Takto ji označili jen pro veřejnost, ve skutečnosti přijela skupina zpravodajců se zvláštním posláním, kterou vyslalo naše strategické oddělení. Podle rozhlasových zpráv se z Japonska stala hospodářská velmoc. Proto teď asi využívá síly peněz a hromadných sdělovacích prostředků. Členové výpravy patrně rozdávají domorodcům balíčky bankovek a chtějí tím obyvatele Lubangu získat na stranu Japonska. To je jistě hlavní důvod jejich příjezdu na ostrov. Jejich volání je jen trik, kterým klamou americkou špiónáž, přitom pořizují fotografie všech míst, která navštíví, prozkoumávají všechny vojensky důležité objekty a shromažďují informační materiál.

Krátce řečeno jsem si to vyložil tak, že voláním „Onodo, vyjdi! Onodo, vyjdi!“ mi ve skutečnosti říkají „Onodo, nevycházej! Onodo, nevycházej!“

1. Co jste se dozvěděli o Hiroo Onodovi?

-
-
-
-
-
-

2. Co v textu není, ale rádi byste to věděli? Proč je tato informace pro vás důležitá?

3. Dokážete v ukázce najít příklady spekulací? Jaký dopad měly na hrdinův život?

4. Jak si představujete člověka s opačným přístupem k mediálním obsahům, než jaký měl Hiroo Onoda? Jaké nebezpečí hrozí jemu?

5. Které výhody při nakládání s informacemi skýtá naše doba?

6. Hiroo Onoda nevěřil letákům, na kterých stálo, že válka skončila. Představte si, že jste ve schránce našli leták se znepokojující zprávou. Jak byste ověřili její pravdivost? (Vyberte si jednu zprávu a připravte si odpověď.)

- Je vyhlášen nouzový stav!
- Zastupitelstvo obce vydalo vyhlášku zakazující chov domácích zvířat.
- Vzhledem k nutným opravám domu si všichni vlastníci bytových jednotek najdou na dobu letních prázdnin náhradní bydlení.

7. V textu se objevují pojmy z oblasti médií. Vypište je a seřadte podle toho, jak často se s nimi setkáváte v každodenním životě.

- Na kterém pojmu se shodnete jako na nejčastějším? Zkuste odůvodnit, proč jde zrovna o tento.
- Který z pojmů má negativní význam a proč?

8. Chtěli byste si přečíst celou knihu? Proč ano/proč ne?

9. Co vám tento příběh přinesl?